

מדינת ישראל – משרד הבריאות

החטיבה לעניני בריאות

מנהל רפואה

חוזר מס': 24/2009

ירושלים, ט"ו אב, תשס"ט
5 אוגוסט, 2009

תיק מס': 3/0/200

אל: מנהלי בתי החולים

הנדון: היגיינת ידיים במוסדות רפואיים

סימוכין: חוזרנו מס' 19/2009 מיום: 7.6.09

הננו להביא בזאת לידיעתכם נוסח חדש המחליף את חוזרנו שבסימוכין.

הנוהל הוכן וגובש ע"י היחידה הארצית למניעת זיהומים במשרד הבריאות .
בשאלות בנושא שבנדון ניתן לפנות אל מנהל היחידה בטל' 03-6974413.

הואילו להעביר תוכן חוזר זה לידיעת כל הנוגעים בדבר במוסדכם.

ב ב ר כ ה
ד"ר חזי לור
ראש מינהל הרפואה

העתק : המנהל הכללי

המשנה למנהל הכללי

ס/מנכ"ל בכיר למנהל ולמשאבי אנוש

ס/מנכ"ל בכיר לתכנון ובינוי מוסדות רפואה

ס/מנכ"ל לכלכלת בריאות

ס/מנכ"ל לתכנון תיקצוב ולתימחור

כתובת המשרד: רח' רבקה 29, קומה 4, ירושלים
מען למכתבים: ת"ד 1176, ירושלים, מיקוד – 91010
טלפון: 02 – 5681280 פקס: 02 – 6725821
דואר אלקטרוני: mminh@l@moh.health.gov.il

ס/מנכ"ל קופות חולים
ס/מנכ"ל להסברה ויחסים בינלאומיים
ראש המינהל לטכנולוגיות רפואיות ותשתיות
נציב קבילות הציבור
נציב קבילות הציבור ע"פ חוק ביטוח בריאות ממלכתי
היועצת המשפטית
אחות ראשית ארצית וראש מינהל הסיעוד
ראש שרותי בריאות הציבור
רופאי מחוזות – לשכות בריאות מחוזיות
מנהל האגף למדיניות טכנולוגיות רפואיות
מנהל אגף רישוי מוסדות ומכשירים
ראש שרותי בריאות הנפש
מנהל האגף לגריאטריה
מנהל האגף לרפואה כללית
מנהל האגף לרפואה קהילתית
מנהל אגף בכיר ביטחון
מנהל אגף בריאות השן
מנהל אגף הרוקחות
מנהל האגף לשרותי מידע ומחשוב
מנהלת תחום רישום ומידע רפואי
מנהל המרכז הלאומי לבקרת מחלות
מנהל האגף לשעת חרום
מנהלת האגף להבטחת איכות
מנהל אגף ביקורת פנים
פסיכולוגית ראשית ארצית
פיזיותרפסטית ראשית
מפקחת ארצית ריפוי בעיסוק
מנכ"ל קופות החולים
מנהלי האגפים הרפואיים – קופות החולים
מנהל המחלקה לאבזורים ומכשירים רפואיים
מנהל תחום מינהל ומשק
מנהל המחלקה לאפידמיולוגיה
מנהל המחלקה למעבדות
מנהלת תחום המועצות הלאומיות
מנהלת השרות הארצי לעבודה סוציאלית
הספריה הרפואית
אחראית ארצית על הסיעוד – ברפואה כללית
אחראית ארצית על הסיעוד – בבריאות הנפש
אחראית ארצית על הסיעוד – בבריאות הציבור
אחראית ארצית על הסיעוד – בגריאטריה
אחות ראשית – קופ"ח הכללית
הרופא הראשי האגף לטיפול במפגר - משרד הרווחה
קרפ"ר – צ.ה.ל
רע"ן רפואה- מקרפ"ר
קרפ"ר – שרות בתי הסוהר
קרפ"ר – משטרת ישראל
מנכ"ל הסתדרות מדיצינית – "הדסה"
רכז הבריאות , אגף תקציבים – משרד האוצר
יו"ר ההסתדרות הרפואית בישראל
יו"ר ארגון רופאי המדינה
יו"ר המועצה המדעית – ההסתדרות הרפואית
מנכ"ל החברה לניהול סיכונים ברפואה

בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי
ארכיון המדינה
מנכ"ל חברת ענבל
מנהלת המחלקה לניהול סיכונים - חברת ענבל

כתובת אתר האינטרנט בו מפורסמים חוזרי מינהל הרפואה וחוזרי
מנכ"ל היא: - www.health.gov.il

סימובין : 18458809

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

משרד הבריאות
Ministry of Health
ירושלים Jerusalem

לשכת המשנה למנהל הכללי
Office of the Associate
Director - General
היחידה הארצית למניעת זיהומים
National Center for Infection Control

27 יולי 2009

ו' מנחם אב תשס"ט

חוזר 2-0709

הנחיות להיגיינת ידיים במוסדות רפואיים

תוכן

1. תקציר ;
2. רקע ;
3. מטרת ההנחיות ;
4. סימוכין ;
5. חלות ואחריות ;
6. הגדרות ;
7. הנחיות ;
  - 7.1. תשתיות וציוד נדרשים להיגיינת ידיים ;
  - 7.2. תכשיטים וציפורניים ;
  - 7.3. בעיות עור ;
  - 7.4. עיתוי היגיינת ידיים ;
  - 7.5. חיטוי ידיים ללא מים ;
  - 7.6. רחצת ידיים אנטיספטית ;
  - 7.7. רחצת ידיים כירורגית ;
  - 7.8. שימוש בכפפות ;
  - 7.9. ניטור היענות להיגיינת ידיים ;
  - 7.10. פעילות לקידום היגיינת ידיים.
8. נספחים
  - 8.1. נספח מס' 1 : 5 רגעים להיגיינת ידיים".
  - 8.2. נספח מס' 2 : טופס לניטור היענות להנחיות להיגיינת ידיים.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

משרד הבריאות
Ministry of Health
ירושלים Jerusalem

לשכת המשנה למנהל הכללי
Office of the Associate
Director - General
היחידה הארצית למניעת זיהומים
National Center for Infection Control

1. תקציר

הענות מרבית להנחיות להיגיינת ידיים היא הפעולה היעילה ביותר למניעת העברת מחוללים בסביבה הטיפולית. המסמך מגדיר עקרונות מדעיים ומפרט את התהליכים הנדרשים להבטחת הענות מרבית של צוות מטפל במוסדות רפואיים להנחיות להיגיינת ידיים, על פי שיטה שפותחה ותוקפה בארגון הבריאות העולמי בשנים האחרונות. העקרונות כוללים: מחויבות ארגונית לשינוי למען בטיחות הטיפול הרפואי, זמינות מרבית של אמצעים לחיטוי ידיים בסביבת הטיפול, הדרכה אחידה של הצוות המטפל וניטור ההיענות להנחיות על פי עקרונות השיטה.

2. רקע

מרבית הזיהומים הנרכשים במוסדות רפואיים ניתנים למניעה.

ידי הצוות המטפל הן גורם פעיל בהעברת מחוללי זיהום: ישירות ממטופל למשנהו, ממטופל לציד או משטחים בסביבת המטופל וחוזר חלילה מציד או משטחים מזוהמים למטופלים אחרים.

העברת זיהומים באמצעות הידיים של הצוות מטפל מתרחשת כתוצאה מתהליך הכולל 5 מרכיבים: א. מחוללי זיהום נוכחים על עורו של מטופל או נשרו בסביבתו הקרובה; ב. מחוללי הזיהום הועברו לידי מטפל, ג. מחוללי הזיהום שורדים על ידי המטפל; ד. היגיינת ידיים לא ננקטה או אינה יעילה; ה. המטפל בא במגע עם מטופל/ים נוסף/ים וסביבתם.

הוכח בעבודות מרובות כי כשלון בהיענות להיגיינת ידיים של צוות מטפל הוא הסיבה הראשית להעברה צולבת של זיהומים במוסדות רפואיים, התפשטות של חיידקים יציבים לאנטיביוטיקה והתפרצויות של זיהומים.

היגיינת ידיים ע"י צוות מטפל היא אמצעי פשוט ויעיל לשבירה של שרשרת ההעברה של מחוללי זיהום במוסדות רפואיים, כאשר ננקטת מיד, לפני מגע במטופל ומיד לאחר המגע במטופל או בסביבתו. שבירת השרשרת מקטינה הארעות של זיהומים נרכשים במוסדות רפואיים ומונעת התפשטות של חיידקים יציבים לאנטיביוטיקה.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

משרד הבריאות
Ministry of Health
ירושלים Jerusalem

לשכת המשנה למנהל הכללי
Office of the Associate
Director - General
היחידה הארצית למניעת זיהומים
National Center for Infection Control

השימוש הקבוע בתכשירים לחיטוי ידיים על בסיס אלכוהול במוסדות רפואיים מעלה את ההיענות להיגיינת ידיים אצל הצוות המטפל בהיותו נוח לשימוש, זמין, חוסך זמן וידידותי לעור הידיים.

בהתאם להמלצות הספרות המעודכנות, קובץ הנחיות זה מעודד שימוש בחיטוי ידיים ללא מים ע"י תכשירים על בסיס אלכוהול כאמצעי המועדף להיגיינת ידיים במוסדות רפואיים, ומחייב זמינות מירבית של תכשירים לחיטוי ידיים בכל אתר בו מטופלים חולים.

חובה על מנהל מוסד רפואי לעודד שימוש בתכשירים לחיטוי ידיים ע"י תמיכה מינהלית והקצאת משאבים לתשתיות, ציוד, תוכניות לעידוד היגיינת ידיים, תוכניות הדרכה וניטור היענות תקופתית.

3. מטרת ההנחיות

- 3.1. הגדרת שיטות אחידות להיגיינת ידיים במוסדות רפואיים כולל האמצעים הנדרשים ומידע טכני.
- 3.2. הגדרת אמצעים נדרשים להגברת ההיענות להיגיינת ידיים במוסדות רפואיים כולל ניטור תקופתי של היענות הצוות המטפל להנחיות.

4. סימוכין

- 4.1. WHO, 2009. Guidelines on hand hygiene in health care.
- 4.2. CDC, 2002. Guidelines for hand hygiene in healthcare settings.

5. חלות ואחריות

- 5.1. צוות מטפל במוסד רפואי חייב בהיגיינת ידיים ע"פ ההנחיות המפורטות במסמך זה.
- 5.2. הנהלת המוסד הרפואי אחראית לספק האמצעים הנחוצים לביצוע היגיינת ידיים בכל חדר, יחידה או אתר בו מאושפזים, נבדקים או מטופלים חולים, ולתמוך באופן פעיל בקידום ההיענות של הצוות המטפל להנחיות להיגיינת ידיים כמפורט במסמך זה.
- 5.3. הממונה על מניעת זיהומים במוסד רפואי אחראי על ניטור תקופתי של מידת ההיענות של הצוות המטפל להנחיות להיגיינת ידיים ומתן המלצות למנהל המוסד הרפואי לשיפור היענות הצוות המטפל.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

משרד הבריאות
Ministry of Health
ירושלים Jerusalem

לשכת המשנה למנהל הכללי
Office of the Associate
Director - General
היחידה הארצית למניעת זיהומים
National Center for Infection Control

6. הגדרות

- 6.1. "מוסד רפואי" - בי"ח כללי, גריאטרי או פסיכיאטרי, מוסד סיעודי ומרפאה;
- 6.2. "סביבה טיפולית" - סביבת המטופל הכוללת את עורו השלם של המטופל והמשטחים הסמוכים כולל ציוד במגע ישיר ובלתי ישיר עם המטופל. הסביבה הטיפולית מזדהמת במהירות במחוללים שמקורם במטופל ומנוקה בין מטופלים;
- 6.3. "צוות מטפל" - צוות במגע ישיר עם מטופלים, סביבה טיפולית והציוד בסביבה הטיפולית.
- 6.4. "היגיינת ידיים" - (hand hygiene) מיכלול הפעולות המביאות לידיים נקיות ממחוללי זיהום.
- 6.5. "רחצת ידיים" - (hand washing) - תהליך של הסרת לכלוך ואוכלוסיית מיקרואורגניזמים הנישאים על הידיים באמצעות מים זורמים וסבון.
- 6.6. "רחצת ידיים אנטיספטית" - (antiseptic hand washing) תהליך של הסרת לכלוך, הסרה והשמדה של מחוללי זיהום הנישאים על הידיים באמצעות מים זורמים וסבון אנטימיקרוביאלי.
- 6.7. "חיטוי ידיים ללא מים" - (antiseptic handrub, waterless handrub) חיטוי הידיים באמצעות שפשוף עד יבוש בתכשיר על בסיס אלקהול.
- 6.8. "רחצת ידיים כירורגית" - (surgical hand antisepsis) - תהליך של הסרה והשמדת מיקרואורגניזמים חולפים והפחתת פלורה קבועה לפני ביצוע פעולה כירורגית.
- 6.9. "פלורה קבועה" - פלורה נורמלית של העור, מיקרואורגניזמים הנמצאים דרך קבע על עור הידיים של מרבית בני האדם; כוללת חיידקים ספרופיטים שאינם מחוללי זיהום כל עוד לא הוחדרו אקטיבית לאתר גוף אחר. דוגמאות: diphtheroids, coagulase-negative staphylococci.
- 6.10. "פלורה חולפת" - מיקרואורגניזמים הנישאים על הידיים של צוות מטפל לאחר מגע עם מטופלים, ציוד או סביבה במוסד רפואי. כוללת מחוללים גראם שליליים וגראם חיוביים אלימים, מחוללים יציבים לאנטיביוטיקה ומחוללים סביבתיים.
- 6.11. "סבון רגיל" - (non-antimicrobial soap, cosmetic soap) - דטרגנט, ללא פעילות אנטימיקרוביאלית.
- 6.12. "סבון אנטימיקרוביאלי" - (antimicrobial soap) סבון המכיל מרכיבים המעכבים או מקטינים את אוכלוסיית המיקרואורגניזמים על העור. (כגון: כלורקסידין בריכוז 2%-4%).

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

משרד הבריאות
Ministry of Health
ירושלים Jerusalem

לשכת המשנה למנהל הכללי
Office of the Associate
Director - General
היחידה הארצית למניעת זיהומים
National Center for Infection Control

6.13. "תכשיר לחיטוי ידיים על בסיס אלכוהול" - (alcohol-based hand rub) תכשיר (נוזל, ג'ל, קצף) שנועד לחיטוי ידיים ללא מים, מכיל לפחות סוג אלכוהול בריכוז 60%-95%, ומרכך (כגון גליצרול), עם או בלי מרכיב אנטימיקרוביאלי נוסף (כגון כלורקסידין בריכוז 0.5%).

6.14. "תכשיר לחיטוי ידיים לפני פעולות כירורגיות" – כגון תכשיר לחיטוי ידיים על בסיס אלכוהול.

7. הנחיות

7.1. תשתיות וציוד להיגיינת ידיים

7.1.1. כיור

- 7.1.1.1. בכל חדר בו מטופלים חולים יהיה לפחות כיור אחד לרחצת ידיים שאינו מיועד לרחצת מכשירים.
- 7.1.1.2. הכיור או הכיורים יהיו על פי תקן לכיור לרחצת ידיים. כיור בחדר השירותים של החולה אינו מיועד לרחצת ידיים של הצוות המטפל.
- 7.1.1.3. מס' הכיורים בחדר יהיה מתאים לגודלו, מס' המטופלים ותהליכי העבודה, על פי המפרט הארכיטקטוני הנאות ליעוד החדר וגודלו.
- 7.1.1.4. ביחידות טיפול נמרץ או ביחידות לטיפול בחולים בהן המטופלים בחלל פתוח יהיה כיור בין כל 2 עמדות מטופלים.
- 7.1.1.5. בכיורים בחדרי חולים / חדרי בדיקה / חדרי טיפולים – יש להעדיף ברז הניתן לסגירה בלחיצה ע"י מרפק או ברז אוטומטי.

7.1.2. סבון אנטימיקרוביאלי

- 7.1.2.1. בכל עמדת רחצת ידיים באזורי טיפול בחולים במוסד רפואי יהיה סבון אנטימיקרוביאלי במיכל חד-פעמי המחובר למתקן לחץ.
- 7.1.2.2. אין להוסיף סבון למיכל ריק למחצה או להעביר סבון ממיכל למיכל.

7.1.3. ייבוש ידיים

- 7.1.3.1. בכל עמדת רחצת ידיים יש להתקין מיכל למגבות נייר חד-פעמיות המאפשר גלילה נוחה של מגבת הנייר ללא מגע בידית.
- 7.1.3.2. אין להשתמש במגבות לשימוש רב פעמי בעמדת רחצת ידיים במוסד רפואי.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

משרד הבריאות
Ministry of Health
ירושלים Jerusalem

לשכת המשנה למנהל הכללי
Office of the Associate
Director - General
היחידה הארצית למניעת זיהומים
National Center for Infection Control

7.1.3.3. השימוש במתקן לייבוש ע"י אוויר אסור בעמדות רחצת ידיים בחדרי חולים / חדרי בדיקה / חדרי טיפולים ואינו מומלץ בכניסה לחדר אוכל ובחדרי שירותים של צוות מטפל.

7.1.4. תכשיר לחיטוי ידיים על בסיס אלכוהול

7.1.4.1. באזורי טיפול בחולים, יהיו זמינים מיכלים אחידים נוחים לשימוש של תכשיר לחיטוי ידיים ללא מים עם תווית זיהוי ברורה.

7.1.4.2. המיכל יהיה חד פעמי ומחובר למתקן לחץ.

7.1.4.3. בכל חדר בו מטופלים חולים יוצבו מיכלים לחיטוי ידיים ליד כל מטופל בעמדות נוחות לגישה של הצוות המטפל.

7.1.4.4. מיכל יוצב על כל עגלת טיפולים, עגלת ביקור רפואי, עגלת דמים וכו'.

7.1.4.5. מיכל יוצב על כל משטח עליו מוצבות כפפות.

7.1.4.6. באזורים בהם מטופלים שוהים על אלונקות וכורסאות, כגון בחדר מיון, מרפאות, יחידות דיאליזה, מכון צינתורים וכו' יוצבו מיכלים עם תכשיר לחיטוי ידיים במקומות נוחים לגישה של צוות מטפל ליד כל מטופל.

7.2. תכשיטים וציפורניים

7.2.1. חל איסור מוחלט על ענידת תכשיטי אצבעות במהלך העבודה, למעט טבעת נישואין חלקה.

7.2.2. חל איסור מוחלט על הרכבת ציפורניים מלאכותיות.

7.2.3. יש להקפיד על ציפורניים קצרות באורך מקסימלי של 0.5 ס"מ.

7.2.4. באם נעשה שימוש בלק לציפורניים – הלק יהיה שלם.

7.3. בעיות עור

7.3.1. איש צוות מטפל הסובל מדלקת, זיהום או תהליך אחר הפוגם בשלמות עור הידיים יודיע לממונה הישיר אשר ייוועץ בממונה מניעת זיהומים במוסד לגבי כשירותו של איש הצוות לטפל בחולים במצבו זה והאמצעים הנוספים הנדרשים.

7.3.2. איש צוות מטפל שאינו יכול לבצע היגיינת ידיים עקב פגיעה בעור הידיים כגון פציעה, חבישה, דלקת וכו' - אינו רשאי לטפל בחולים או בסביבתם.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

משרד הבריאות
Ministry of Health
ירושלים Jerusalem

לשכת המשנה למנהל הכללי
Office of the Associate
Director - General
היחידה הארצית למניעת זיהומים
National Center for Infection Control

7.3.3. סיכוך עור הידיים יעשה ע"י קרם באריזה אישית או במיכל לחיץ, לפני ואחרי העבודה ובהפסקות. יש לבחון התאמת התכשיר לסבון האנטימיקרוביאלי בשימוש.

7.4. עיתוי היגיינת ידיים

7.4.1. כללי: היגיינת ידיים של צוות מטפל במוסדות רפואיים, נוספת על היגיינה אישית הכוללת: רחצת ידיים לפני האוכל, רחצת ידיים לפני הטיפול במזון, רחצת ידיים לאחר ביקור בשירותים ומגע בהפרשות ורחצת ידיים לאחר מגע בבע"ח וסביבתם.

7.4.2. יש לרחוץ ידיים במים זורמים וסבון אנטימיקרוביאלי כאשר יש לכלוך נראה בעין על הידיים, בטיפול בחולים משלשלים, בטיפול בחולים עם חשד לזיהום ע"י חיידקים יוצרי נבגים (*Clostridium spp.*, *Bacillus anthracis*), לאחר ביקור בשירותים במהלך העבודה ובמצבים בהם תכשיר לחיטוי ידיים ללא מים אינו זמין.

7.4.3. יש להעדיף ולקדם היגיינת ידיים באמצעות חיטוי ידיים ללא מים בתכשיר על בסיס אלכוהול כאשר אין לראות לכלוך על הידיים בכל המצבים הבאים:

7.4.3.1. לפני ואחרי מגע ישיר במטופל

7.4.3.2. לפני עטיית כפפות ולאחר הסרתן

7.4.3.3. לפני הכנת מזון או תרופות לחולים

7.4.3.4. במעבר מאתר גוף מזוהם לנקי באותו מטופל

7.4.3.5. לאחר כל מגע בסביבת חולה כולל משטחים וציוד

7.4.4. "5 רגעים להיגיינת ידיים" הוא מודל מדעי המגדיר 5 מצבים ברצף הטיפול בהם נדרש צוות מטפל לבצע היגיינת ידיים (נספח מס' 1) – יש להדריך הצוות המטפל לגבי עיתוי היגיינת ידיים על בסיס מודל זה.

7.4.5. אין לחטא ידיים בתכשיר אלכוהולי לאחר רחצת ידיים אנטיספטית. חיטוי ידיים לאחר רחצתן גורם גירוי ופגיעה מיותרת בעור הידיים.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

משרד הבריאות
Ministry of Health
ירושלים Jerusalem

לשכת המשנה למנהל הכללי
Office of the Associate
Director - General
היחידה הארצית למניעת זיהומים
National Center for Infection Control

7.5. חיטוי ידיים ללא מים

7.5.1. **מטרה:** השמדת פלורה חולפת, כאשר הידיים נקיות מחומרים אורגניים ולכלוך מקרוסקופי אחר.

7.5.2. **אמצעי:** תכשיר לחיטוי ידיים על בסיס אלכוהול (במרבית המוסדות הרפואיים נמצא בשימוש תרחיץ המכיל 0.5% chlorhexidine + 70% alcohol + מרכז).

7.5.3. **אופן הביצוע:** שפשוף משטחי כפות הידיים הקדמיים והאחוריים, בין אצבעות הידיים וקצות האצבעות ב- 3-5 ml של החומר במשך כ- 20-30 שניות עד נידוף החומר באוויר.

7.6. רחצת ידיים אנטיספטית

7.6.1. **מטרה:** הסרת לכלוך ומחוללי זיהום, השמדת פלורה חולפת.

7.6.2. **אמצעי:** מים זורמים, סבון אנטימיקרוביאלי ומגבת נייר חד פעמית (במרבית המוסדות הרפואיים הסבון האנטימיקרוביאלי השגרתי: chlorhexidine scrub 4%).

7.6.3. **אופן הביצוע:** הרטבת הידיים במים ושפשוף משטחי כפות הידיים הקדמיים והאחוריים, בין אצבעות הידיים וקצות האצבעות הידיים בסבון, שטיפת הסבון וניגוב הידיים.

7.7. רחצת ידיים כירורגית

7.7.1. **מטרה:** הסרת לכלוך ומחוללי זיהום, השמדת פלורה חולפת, הפחתה זמנית של הפלורה הקבועה על הידיים.

7.7.2. **אמצעי:** מים זורמים, סבון אנטימיקרוביאלי ומגבת סטרילית (במרבית המוסדות הרפואיים הסבון האנטימיקרוביאלי השגרתי: chlorhexidine scrub 4%).

7.7.3. אופן הביצוע

7.7.3.1. יש להסיר טבעות, צמידים ושעון לפני רחצת הידיים.

7.7.3.2. יש לנקות במברשת או מנקה ציפורניים לכלוך מתחת לציפורניים תחת מים זורמים.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

משרד הבריאות
Ministry of Health
ירושלים Jerusalem

לשכת המשנה למנהל הכללי
Office of the Associate
Director - General
היחידה הארצית למניעת זיהומים
National Center for Infection Control

7.7.3.3. יש לשפשף את כפות הידיים ואמות הידיים עד גובה המרפקים, במים זורמים ובסבון אנטימיקרוביאלי 2-5 דקות ע"פ פרוטוקול כתוב.

7.7.3.4. דוגמא לפרוטוקול: 2 דקות שפשוף במים וסבון אנטימיקרוביאלי של כפות הידיים והאמות; 2 דקות שפשוף כפות הידיים ובין אצבעות הידיים

7.7.3.5. **אין** לשפשף ידיים או אמות ידיים במברשת, השיפשוף במברשת פוגע בעור הידיים ואינו נדרש להיגיינת ידיים.

7.7.3.6. יש לנגב הידיים במגבת סטרילית.

7.7.3.7. **אין** להשתמש בתכשיר אלכוהולי לחיטוי ידיים לאחר רחצת ידיים בסבון אנטימיקרוביאלי.

7.7.4. **הערה:** קיימים פרוטוקולים ל"רחצת ידיים כירורגית" המבוססים על תכשיר לחיטוי ידיים על בסיס אלכוהול. ממונה מניעת זיהומים במוסד רפואי המעוניין להטמיע במוסד פרוטוקול מעין זה, יבנה תוכנית הדרכה והטמעה של פרוטוקול מוגדר שיאושר ע"י מנהל המוסד.

7.8. שימוש בכפפות

7.8.1. השימוש בכפפות אינו תחליף לחיטוי או לרחצת ידיים.

7.8.2. השימוש בכפפות כחלק מ"אמצעי זהירות שגרתיים" נועד להגן על ידי צוות מטפל ויעשה בכל מגע חזוי עם דם, נוזלי גוף והפרשות, ריריות ועור לא שלם של מטופלים או מגע בציוד וסביבה מזוהמים באלמנטים הנ"ל.

7.8.3. השימוש בכפפות כחלק מ"בידוד מגע" נועד למנוע העברה של מחוללים המועברים במגע כגון, חיידקים יציבים לאנטיביוטיקה, ויעשה בכל כניסה למתחם בידוד מגע כולל במגע עם עור שלם או סביבה של חולה.

7.8.4. עטיית כפפות כחלק מאמצעי זהירות שגרתיים תעשה בסמוך לפעולה ומייד לאחר חיטוי או רחצת הידיים.

7.8.5. **אין** להשתמש בזוג כפפות אחד ליותר ממטופל אחד.

7.8.6. במטופל יחיד, בפעולות ובמצבים בהם יש להגן על הידיים בכפפות (7.8.2 ו-7.8.3) יש להסיר הכפפות או להחליפן במעבר מאתר גוף מזוהם לאתר גוף נקי או למגע בסביבת החולה.

7.8.7. לאחר הסרת הכפפות יש לחטא ידיים או לרחוץ ידיים.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

משרד הבריאות
Ministry of Health
ירושלים Jerusalem

לשכת המשנה למנהל הכללי
Office of the Associate
Director - General
היחידה הארצית למניעת זיהומים
National Center for Infection Control

7.8.8. השימוש בכפפות סטריליות, כחלק מנוהל עבודה אספטית, נועד להקטין את הסיכון להחדרת פלורה קבועה על ידי הצוות המטפל לאתר גוף סטרילי של מטופל, כגון בביצוע פעולות פולשניות או כירורגיות.

7.8.9. אין לחטא כפפות!

7.9. ניטור היענות להיגיינת ידיים

7.9.1. ניטור ההיענות להיגיינת ידיים הוא כלי ראשון במעלה בשיפור ההיענות לאמצעי מניעת זיהומים זה.

7.9.2. השיטה המועדפת לניטור היא תצפית מובנית על בצוע היגיינת ידיים של צוות מטפל (ניטור ישיר).

7.9.3. כל מוסד יקבע תוכנית שנתית לניטור היענות להיגיינת ידיים על בסיס "5 הרגעים להיגיינת ידיים" ע"י צוות מניעת זיהומים מיומן בשיטה.

7.9.4. טופס לניטור ההיענות ע"פ המודל מופיע בנספח מס' 2.

7.9.4.1. האינדיקציות להיגיינת ידיים יהיו כמפורט במסמך זה.

7.9.4.2. המונה- מספר הפעמים בהן בוצעה היגיינת ידיים.

7.9.4.3. המכנה – מספר הפעמים בהן היו הזדמנויות להיגיינת ידיים.

7.9.5. הממונה על מניעת זיהומים במוסד יעביר משוב תקופתי למנהל ב"ח ולצוות המטפל על הניטור התקופתי והמלצות לשיפור ההיענות.

7.10. פעילות לקידום היגיינת ידיים

7.10.1. פעילויות הכוללות הדרכה של צוות מטפל, כרזות, תזכורות ומסעות קידום הוכחו כמשפרים מודעות, ידע והיענות להיגיינת ידיים אצל צוות מטפל.

7.10.2. הממונה על מניעת זיהומים במוסד יבחן עיתית האסטרטגיה לקידום היגיינת ידיים מול היענות ויציע למנהל המוסד התערבויות נוספות לשיפור היענות הצוות המטפל.

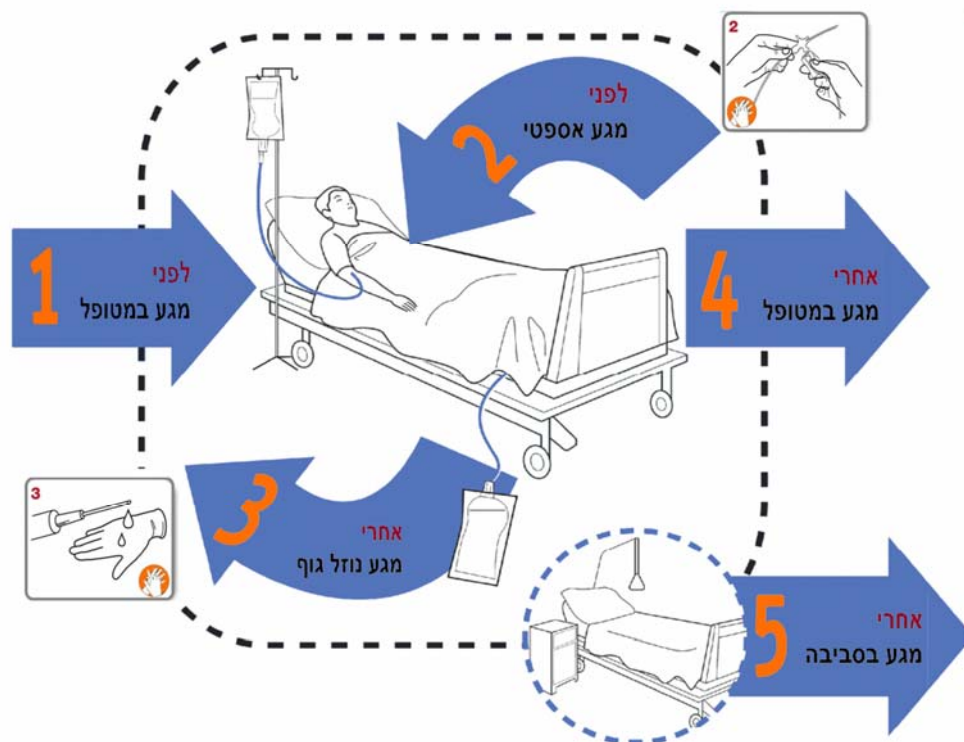
מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

משרד הבריאות
Ministry of Health
ירושלים Jerusalem

לשכת המשנה למנהל הכללי
Office of the Associate
Director - General
היחידה הארצית למניעת זיהומים
National Center for Infection Control

8. נספחים

8.1. נספח מס' 1: "5 רגעים" להיגיינת ידיים

1 לפני מגע בחולה	מתי? חטא ידיים לפני המגע במטופל בסמוך למגע למה? להגן על המטופל מחיידקים הנישאים על הידיים
2 לפני פעולה אספטית	מתי? חטא ידיים מיד לפני ביצוע פעולה אספטית למה? להגן על המטופל מחיידקים הנישאים על הידיים ועל גופו
3 לאחר פעולה בסיכון חשיפה לנוזלי גוף	מתי? חטא ידיים מיד לאחר מגע בסיכון לחשיפה לנוזלי גוף (מיד לאחר הסרת כפפות) למה? להגן על עצמך וסביבת הטיפול ממחוללים בגוף המטופל
4 לאחר מגע בחולה	מתי? חטא ידיים לאחר המגע במטופל ובסביבתו בעזיבתך למה? להגן על עצמך וסביבת הטיפול ממחוללים בגוף המטופל
5 לאחר מגע בסביבת החולה	מתי? חטא ידיים לאחר המגע בסביבת החולה, מיטה, חפצים ומשטחים גם כאשר לא היה מגע במטופל למה? להגן על עצמך וסביבת הטיפול ממחוללים בגוף המטופל

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

משרד הבריאות
Ministry of Health
ירושלים Jerusalem

לשכת המשנה למנהל הכללי
Office of the Associate
Director - General
היחידה הארצית למניעת זיהומים
National Center for Infection Control

8.2. נספח מס' 2: טופס לניטור היענות להנחיות להיגיינת ידיים

תאריך _____ שעת סיום _____ / _____ / _____
שם הצופה _____ שעת התחלה _____ : _____
מס' חולים בחדר _____ מחלקה _____ חדר מס' _____
תכשיר לחיטוי ידיים ☐ אין בחדר ☐ ליד הכיור ☐ בסלסלה על המיטה ☐ מיקום אחר ☐
חולה בבידוד מגע ☐ לא ☐ כן ☐
מס' מאושפזים במחלקה _____ מס' מונשמים _____
מס' אחיות במשמרת _____ מס' כ. עזר במשמרת _____

סקטור נצפה 1			סקטור נצפה 2			סקטור נצפה 3					
רופא/ה	אחות	כח עזר	אחר	רופא/ה	אחות	כח עזר	אחר	רופא/ה	אחות	כח עזר	אחר
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
פעולה	אינדיקציה	ה ז ד	פעולה	אינדיקציה	ה ז ד	פעולה	אינדיקציה	ה ז ד	פעולה	אינדיקציה	ה ז ד
☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	1	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	1	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	1	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	1
☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות	
☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	2	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	2	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	2	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	2
☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות	
☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	3	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	3	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	3	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	3
☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות	
☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	4	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	4	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	4	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	4
☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות	
☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	5	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	5	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	5	☐ חיטוי ☐ רחצה	☐ לפני- מגע חולה ☐ לפני- מגע אספטי ☐ אחרי- סיכון נוזלי גוף ☐ אחרי- מגע חולה ☐ אחרי- סביבה	5
☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות		☐ לא בוצע ☐ כפפות	☐ לא בוצע ☐ כפפות	
☐	סה"כ הזדמנויות		☐	סה"כ הזדמנויות		☐	סה"כ הזדמנויות		☐	סה"כ הזדמנויות	
☐	סה"כ היגיינת ידיים		☐	סה"כ היגיינת ידיים		☐	סה"כ היגיינת ידיים		☐	סה"כ היגיינת ידיים	

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

משרד הבריאות
Ministry of Health
ירושלים Jerusalem

לשכת המשנה למנהל הכללי
Office of the Associate
Director - General
היחידה הארצית למניעת זיהומים
National Center for Infection Control

טופס לניטור היענות להנחיות להיגיינת ידיים (המשך)

הגדרות והסברים למילוי "טופס לניטור היענות להנחיות להיגיינת ידיים"

1. יש למלא כל הפרטים הנוגעים לפרטי התצפית כולל העומס הטיפולי במחלקה/ יחידה במשמרת התצפית כפי שמתבטא ע"י מס' מאושפדים, מס' מונשמים ומס' אנשי צוות סיעודי.
2. תצפית: משך 15-20 דקות ברציפות; במתחם גיאוגרפי מוגדר (חדר במחלקה, יחידה). יש למלא הפרטים בתחילת התצפית ובסיומה.
3. אפשר לתצפת עד 4 אנשי צוות במקביל, רצוי לתצפת לא יותר מ-3 אנשי צוות במקביל.
4. **טופס**: טופס יחיד לתצפית יחידה, מקסימום הזדמנויות להיגיינת ידיים למילוי בטופס אחד: 20 (4X5); במעבר חדר או מחלקה יש לעבור לטופס אחר.
5. **הזדמנות** (הזד): ההזדמנות לביצוע היגיינת ידיים היא המכנה לחישוב היענות להיגיינת ידיים. לכל הזדמנות כזו תיתכן אינדיקציה אחת או יותר. אין לספור כשתי הזדמנויות נפרדות 2 אינדיקציות רצופות. **דוגמא**: אי ביצוע היגיינת ידיים לאחר מגע בחולה אחד ובהמשך מגע בחולה שני. הזדמנות מגע 1; אינדיקציה א. אחרי מגע חולה; אינדיקציה ב. לפני מגע חולה. פעולה 1 לא בוצע; אם העובד עטיה כפפות ולא הסיר אותן בתום המגע לסמן כפפות. אם העובד עטה כפפות והסיר אותן בתום המגע – לא לסמן כפפות.
6. **אינדיקציה**: אחת מ-5 האינדיקציות לביצוע היגיינת ידיים (ע"פ "5 הרגעים")
  - a. לפני- מגע חולה = מגע בעור שלם של חולה (כגון: לחיצת יד, הושבת חולה, בדיקת חולה: מדידת דופק, ל"ד, האזנה לראות, מישוש בטן).
  - b. לפני- מגע אספטי = מגע בעור לא שלם, ריריות, צנתרי גוף ונקזים, הכנה של תרופות, תמיסות, סט לחבישה.
  - c. אחרי- סיכון נזלי גוף = מגע בעור לא שלם, ריריות, צנתרי גוף ונקזים, דגימות ביולוגיות, ניקוי הפרשות, מגע בציוד רפואי מזוהם, טיפול בפסולת וכביסה.
  - d. אחרי- מגע חולה = מגע בעור שלם של חולה (כגון: לחיצת יד, הושבת חולה, בדיקת חולה: מדידת דופק, ל"ד, האזנה לראות, מישוש בטן).
  - e. אחרי- סביבה = מגע ביחידת החולה (כגון: החלפת מצעים, מגע בצנרת העירוי להאטת האצת קצב עירוי, מגע במוניטור, מגע בדופן מיטה, ניקוי ארונית).
7. **פעולה**: חיטוי ידיים בתכשיר אלקוהולי; רחצת ידיים במים וסבון אנטיספט; ללא היגיינת ידיים.
8. **כפפות**: יש לסמן כאשר במקביל לעטיית כפפות **לא בוצעה** היגיינת ידיים בהזדמנות המגע הנצפית. ראה דוגמא בסעיף 5.
9. **סה"כ הזדמנויות**: המכנה לחישוב היענות; בכל עמודה 1-5
10. **סה"כ היגיינת ידיים**: המונה לחישוב היענות; בכל עמודה מקסימום כסה"כ ההזדמנויות שנצפו.
11. **היענות להיגיינת ידיים**:

מס' פעולות היגיינת הידיים שנצפו

מס' הזדמנויות נדרשות להיגיינת ידיים שנצפו